

TREDÒS

Poble al capdamunt de la Vall d'Aran, al peu del Port de la Bonaigua.

PRON.: *tredòs*, oït allí mateix, 1921, i a tots els pobles veïns d'Aran i d'Àneu, 1924 etc. (enq. extensa sobre el terme, 1932).

MENC. ANT. 1265: *Tredos* (MiretS., *Itin. de Jaume I*, 375). J. Laurière (*Promenade Archéol. dans le Val d'Aran*, París 1886) diu que s'atribueix als Templers l'església de Tredòs, però MiretS. en dubta perquè no ha trobat cap escriptura que provi que aquesta orde tingué res a veure amb aquest poble ni amb cap altre de la Vall (*TempH.*, 136). 1212, 1313: *Tredos* (Reglà, *Lucha por Aran* II, 303, 179); 1278: *Tredos*; 1298: *Trasdos*; 1313: *Tredors* (Reglà, 201, 409, 224); i en una llista antiga copiada a princ. del S. XIX: «in capite Aranni est villa de *Tredos*: 80 focs». Ocupada la Vall pels francesos durant la guerra amb Pere el Gran, és un dels pobles on se celebrà el Plebiscit (quasi unànime) de 1310-12, per retornar-la a Cat., i entre els qui voten figura «*Petrus A. de Tredos*» (Reglà, *Lucha por Aran*. Ss. XIII-XIV, p. 20).

N'hi ha hagut diversos homònims de localitats antigues del Princ. 2) A la rodalia d'Olot: enumerat en un doc. de 1611: «*Olot --- Pignola* [La Pinya], Clota, Exars, *villa de Tradors --- Sparago* ['Esparc'] (*Esp. Sagr.* XLIII, 452.23). 3) En el Vallès Sud: 1119: *Tredos*; 1179: «honore de *Tredos*», cit. junt amb Reixac (*Cart. St. Cugat* III, pp. 44 i 277). 4) Portal, a la Seu d'Urgell: 1585: «*Civitatís Urgell. habitantis --- dixit que --- estant jo al Portal de Tredors* de la present ciutat ---» (CCandí II, 84); en un pla de la Sd'Urg., anterior a 1600 (p. p. Soler Sabarís, *Geogr. de Cat.*); figura a l'extrem Sud de la ciutat «*Portal de Sol de vila, St. Agustí o Tredòs*». 5) Var. fem.: *Lø Tørdøsa*, mas a la vall de Prats de Molló, prop de La Pullangarda (XXIV, 47).

ETIM. Es tracta sobretot d'un terme de mestre de cases. Més comú la forma femenina, tal com l'hem oït a Prats de Molló: *tredossa* o *tardossa* 'espècie de dovella de porta' de *trasdors* TRANS DORSUM perquè travessa el circuit extern (dors) del cercle de la porta (*DECat* II, 181b19 ss.). Hi hagué, però, també altres accs., particularment 'allò que es porta carregat a l'espatlla': ben documentat ja en oc. ant. *tredossa* (amb explicació semàntica: Gamillscheg, *ZRPb.* XLI, 524); figurat en el nostre Capellà de Bolquera S. XIII: «e no ha qué m'adòs / ço q'hom per fret s'adossa, / ne hay argent que m tros, / ans port, de mal, *tredossas*» (Massó Torrents, *Repert. Po. Cat.*, p. 304). *La trasdossa d'un pont* «l'arcada que el suporta» (Val., 1591, *DECat* VIII, 310b47). Altres accs. occitanes: *trasdossa* «grosse charge», en una leuda de Moissac (Lagrèze-Fossat, *Études sur Moissac* I, p. 97). Roergue *tredyos* «espècie de hangar, étable à un seul égout» (Vsysier, *Dict. Aveyron*, s. v.).

També amb terminació masculina en català, d'on *trasdós*, com terme de mestre de cases passà al castellà, on l'usà en el S. XVII, el cronista peruà Garcilasso

de la Vega el Inca. I en bearnès antic: *tardosse* i dial. (Navarrenx) «contre-coeur» ('escalfapanxes'), «réduit, petite chambre»; i el masculí *tredòs* «qui est exposé au Nord».

Els diversos NLL citats, vindran en gran part d'aqueixes vàries accs. arquitectòniques: potser també el *Tredòs* aranès (de l'església que hi cridà l'atenció a Laurière, supra?). Però aquest potser s'explica més aviat per l'acc. de *tras dors* 'a redós' per la defensa contra els vents, perquè Tredòs està ben exposat al Nord.

De *Entrevalles* hi ha variant *Tresvalls* però d'origen divers, i l'adjuntem a *Trespons*.

Tregó, V. Tragó

TREGURA

Poble agre. al municipi de Vilallonga de Ter, situat a la dreta de l'alta vall d'aquest riu.

DOC. ANT. *Tregurano* predomina en el baix-llatí en forma aclaparadora, i apareix ja en el document de 977, després en els anys 1188, 1260, 1200 etc.; en el S. XIV apareix en 8 documents successius, i continua essent la grafia predominant encara més tard (1414, 1585). Hi afegeixo encara altres testimonis de la mateixa forma el 1163 (ibid., núm. 1276), el 1318 i el 1379 (veg. el *Nomenclàtor* d'Alsius).

Interessa la variant *Treguran* de 1163 i 1359 (*CoDoACA* XII, p. 107), i *Tregurà* de 1298 (bis), 1341, 1624 i 1711, figurant en textos en català que acaben d'assegurar-nos que la *u* no és mera grafia o artificial llatinització. Com a excepció només trobem en data arcaica un document de 978 que dóna *Tragurano* (repetit un cop). Formes amb *Tra-* no apareixen fins al S. XIV (*Tragurà*, *RLR* XXXII, p. 430) o en els Ss. XVI-XVII (document de 1194 però copiat el 1529; *Tragurà* anys 1560 i 1631). Encara que una grafia *Tragorà* amb *o* s'ha usat en la documentació eclesiàstica, m'informa mossèn Pascual que és solament en generacions recents. Fora d'això la *u* és constant i la *e* molt més freqüents i antiga que la grafia *Tra-*, evident cas de pronúncia oriental moderna.

L'anàlisi fonètica ens condueix, essent així, a una base *TRICORIANUM a acceptar quasi cegament: que si tinguéssim una -g- etimològica aquesta havia de desaparèixer en aquesta combinació, com ho mostren *teula* TEGULA, *neulella* LIGULELLA, *la Reula* ILLA REGULA, *braolar* BRAGULARE; i és sabut que la totalitat dels noms en -à (-ANU), a Catalunya, provenen de bases en -IANUM, quasi sense excepció, i no pas en -ANUM. Com mostrem en *EntreDL* II, 119 (a propòsit de *Corbetú* i *Pastuira*), -ur- és precisament el resultat fonètic que la toponímia d'aquestes valls ens fa esperar de la combinació -ORĪ- amb *o* tancada (o pretònica, que és el mateix).

Es tracta evidentment d'un derivat adjectiu del nom de la tribu gàlica dels *Tricorii*, assentada en la part Sud del Delfinat, o sigui l'actual departament de la